

הישיבה השלוש מאות שישים ושלוש (שסג)

ביום י"א באדר ב' התשע"ט (18 במארס 2019) בשעה 12:30, בבית האקדמיה בירושלים.

נוכחים: החברים יואל אליצור, שולמית אליצור, משה בר-אשר (יו"ר), יוחנן ברויאר, חנוך גמליאל, אפרים חזן, חיים כהן, מרדכי מישור, אהרן ממון, שלמה נאה, יוסף עופר, שמא יהודה פרידמן, שמחה קוגוט, שטפן שורש, עפרה תירוש-בקר;
 החברים-היועצים, מירון איזקסון, אורי מור, אבי שמירמן;
 מנכ"לית האקדמיה טלי בן-יהודה וסמנכ"לית האקדמיה דורית לרר;
 המזכירה המדעית רונית גדיש ועובדי המזכירות המדעית ברק דן, בת-שבע ורדי, ויקי טפליצקי בן-סעדון, שלו פרפל וטובה שטראוס שרברין;
 אורחים: חברי הוועדה לזואולוגיה: אפרת גביש-רגב, יוסף הלר (יו"ר הוועדה).

- סדר היום:**
- א. הרצאת שטפן שורש "מהדורה ביקורתית מקיפה של החומש השומרוני: הצגת הכרך הראשון ודיון בכמה מן המסקנות שניתן להסיק ממנו"
 - ב. זואולוגיה: שמות העכבישנים
 - ג. מינוח: מחל
 - ד. מילים בשימוש כללי

א. הרצאת שטפן שורש

"מהדורה ביקורתית מקיפה של החומש השומרוני:

הצגת הכרך הראשון ודיון בכמה מן המסקנות שניתן להסיק ממנו"

מ' בר-אשר: אני מתכבד לפתוח את הישיבה בברכה לחנוך גמליאל, שנעשה חבר גמור, ולקדם בברכה את שני החברים-היועצים החדשים מירון איזקסון ואורי מור.
 אני שמח מאוד שחבר הכבוד של האקדמיה שטפן שורש נענה לבקשתי לבוא ולהרצות לפני מליאת האקדמיה על עבודותיו. שורש מחויב עד מאוד לעברית. זכור לי שבכינוס במלאת 200 שנה למחקרו של גזניוס, בשנת 2010, הוא פתח את הכינוס בעברית. אחר כך עבר לדבר באנגלית מבלי לתרגם את ראשית דבריו. שורש עוסק בימים אלו בהוצאת מהדורה ביקורתית מקיפה של החומש השומרוני, ועל הכרך הראשון של מהדורתו נשמע כעת ממנו.

[הערת העורך: ההרצאה לא התפרסמה.]

מ' בר-אשר: יישר כוח לחברנו על ההרצאה ועל העברית. אנחנו גאים בעברית שלך ושל תלמידיך, ואני מבקש למסור לך את תורת האקדמיה על שבמפעלך הגדול אתה ממשיך את תורתו של זאב בן-חיים.

ב. זואולוגיה: שמות העכבישנים

מתוך הודעת הוועדה לזואולוגיה וועדת המינוח המרכזית

את הרשימות שלפניכם הכינה אפרת גביש-רגב. יעצו: אסף אוזן, איגור ארמיאץ', אוהד יהלומי, יעל לובין, דני סימון, יורם צביק, אסף צוער, איתן רכט, אהרן שלמי. חברי הוועדה לזואולוגיה: אנשי המקצוע אפרת גביש-רגב, ליאת גדרון, דני גולני, חנן דימנטמן, חגי הלל, יוסף הלר (יושב ראש), זוהר ינאי, דני סימון, אמנון פרידברג; נציגי האקדמיה ללשון העברית סיריל אסלנוב, קרן דובנוב; מרכזת הוועדה: רונית גדיש. הרשימות נדונו בוועדה לזואולוגיה של האקדמיה ללשון העברית בשנת תשע"ח ונשלחו לאנשי המקצוע ולחברי האקדמיה לביקורת. ההערות נדונו בוועדה לזואולוגיה בינואר 2019. הרשימה נדונה ואושרה בוועדת המינוח המרכזית בישיבתה ביום כ' באדר א' תשע"ט, 25 בפברואר 2019.

רקע

במערכת פרוקי-הרגליים שתי תת-מערכות בהתאם לצורת גפי הפה של המינים הכלולים בהן: בעלי הלסתות (Mandibulates) ובעלי המלקוחיים (Chelicerates) [הוועדה מציעה מְלֻקוּחַ chelicera "כליצרה" על פי המילה מְלֻקוּחַי בתהלים כב, טז]. הוועדה דנה בכל העכבישנים (מחלקה המשתייכת לתת-מערכת בעלי המלקוחיים) המוכרים בישראל. בישראל נציגים של שבע סדרות עכבישנים, לא כולל סדרות האקריות. בשלב הראשון הוצעו שמות בעברית לתת-המערכה, למחלקה, לסדרות ולרמות הביניים שבין תת-המערכה והסדרות. בשלב השני הוצעו שמות למשפחות, סוגים ומינים בארבע סדרות עכבישנים: עקרבאים, רגלבישאים, עקרבישאים ועכביסומאים. בדיון בוועדת המינוח המרכזית הוחלט שלפי שעה לא ייכללו ברשימה הקבוצות השייכות לתת-המחלקה אקריות בשל חוסר הציבות בטקסונומיה שלהן.

ר' גדיש: הוועדה למונחי זואולוגיה בראשותו של פרופ' יוסף הלר ממשיכה לעבוד במרץ. התחלנו בזכוכים, עברנו לפרפרים, וכעת הגיע תור העכבישנים בניצוחה של המומחית ד"ר אפרת גביש-רגב. שניהם יושבים עימנו. הרשימה הופצה לאנשי מקצוע ולחברי האקדמיה בתחילת השנה העברית. קיבלנו כמה הערות, דנו בהן, והינה הרשימה לפניכם אחרי שאושרה בוועדת המינוח המרכזית.

י' הלר: אפתח בתשובה לפרופ' בר-אשר, שתמיד שואל כמה אנשים ישתמשו בשמות האלה. השמות האלה נועדו לכל מי שהופך אבן, רואה עקרב ובמקום להיבהל שואל איזה עקרב זה.

את עיקר הדברים תגיד אפרת גביש־רגב, ואני רוצה רק להעלות שתי בעיות שאנחנו שבים ונתקלים בהן:

(א) אין לנו מספיק מילים. בכל שם אנחנו משתדלים לתת פיסה קטנה של מידע. למשל יש לנו שלושה סוגי עקרב הנבדלים בעוצמת הפגיעה בבני האדם: האחד עקיצתו אינה נוראה; השני עקיצתו קשה יותר; השלישי עקיצתו קשה מאוד. השמות שנתנו להם – בהתאם: הראשון **צרבן**, השני **עקצן** והשלישי **קטלן**. אולם השם **קטלן** ניתן לפני כמה עשרות שנים לבעל חיים אחר – ללווייתן טורף. אנחנו מקווים שהנער חובב הטבע שיהפוך אבן וימצא עקרב, לא יחשוב שזה לווייתן.

(ב) הבעיה השנייה קשורה בראשונה. רצוי ששם בעל חיים יורכב משתי מילים בלבד: שם הסוג ושם המין. לעיתים אין די בכך, וכדי לנרדב קצת יותר מידע אנו נאלצים לתת שתי מילים לסוג או למין, למשל שם הסוג **עקרב־חול** מעיד עליו שהעקרבים האלה הם שוכני חולות. תוספת שם המין **יוטבתה** תבהיר לחובב הטבע שהמין הזה חי בחולות דרום הערבה. במקום שתי המילים **עקרב־חול** חיפשנו תחילה אפשרויות בנות מילה אחת, כגון **חולן** או **חוליתן**. אך התברר לנו שכולן תפוסות, כולן מוצו.

א' **גביש־רגב** (הערת העורך: את דבריה ליוותה בהקרנת מצגת) אספר בקצרה על הקבוצה הנפלאה הזאת. אני חובבת שלה מאז ילדותי, ואני מרגישה בת מזל שתחביבי היה למקצועי.

ע' תירוש־בקר: נעקצת?

א' **גביש־רגב**: כן, גדלתי בערד. בערד לא נדיר למצוא עקרבים גם בתוך הבתים. עם זאת מספר המקרים של נשיכות עכבישים או עקיצות עקרבים שמסתיימים ברע בארץ ובעולם קטן לא רק בהשוואה למחלות או תאונות אלא אף לעקיצות דבורים. מחלקת העכבישנים היא אחת ממחלקות פרוקי־הרגליים. בעולם היא נחלקת לשתיים עשרה סדרות, ובארץ יש שמונה מהן. הרשימה שלפניכם כוללת שבע סדרות – אין בה קרציות ואקרויות. הסדרות האלה שייכות לתת־מערכת המֶלְקוֹחִינִים. זהו שם נפלא משום שגפי הפה שלהם, המכונים **כְּלִיצְרוֹת**, אינם לסתות, המאפיינות את החרקים. במקום ללעוס ולבלוע הם נושכים או מועכים את טרפם, ובעזרת אנזימים הם מפרקים ומוצצים את הנוזל מבפנים. בגפי הפה הם מחזיקים את הטרף, והמילה **מְלַקוֹחַ** מתאימה בדיוק. כבר השתמשתי בה בקורס שאני מלמדת.

יש המון מיני עכבישנים בארץ ובעולם, ואראה לכם דוגמאות מארבע סדרות העכבישנים שניתנו שמות למיניהן – כדי שתתרשמו מבעלי החיים המרתקים האלה. הלך הזכיר את סדרת **העקרבאים** ושלוש ממשפחותיה. אחד העקרבים שהתגלה לא מזמן הוא **עקרב־נמלים הירדן**, עקרב קטן ממשפחת העקצניים, שהיא משפחת העקרבים הגדולה ביותר. ייחודו שהוא העקרב הראשון בעולם שידוע לנו שחי בקיני נמלים. אני זוכרת את הטלפון הנרגש בשתיים לפנות בוקר שקיבלתי מיורם צביק, מי שגם עזר לי בהכנת הרשימה. עד אותו הלילה נמצאו שלושה מינים של עקרב־נמלים, ומכל מין היה ידוע פרט אחד ויחיד: האחד מישראל, השני מירדן והשלישי מסוריה. במשך שנים לא נמצא פרט נוסף עד שבא יורם צביק ממרכז דוכיפת בירוחם. בעקבות קורס על עקרבי הארץ הוא החליט

שלא ייתכן שיימצא בארץ רק פרט אחד. הוא חיפש וחיפש, ובאותו הלילה המדובר מצא באזור מחולה עקרב ועוד עקרב. מרוב התרגשות הסתכל בזכוכית המגדלת הפוך. לפתע הבין שהעקרבים היו על שביל נמלים. הוא ושלושה סטודנטים שהיו איתו התחילו לחפש רק בשבילי נמלים, ובלילה ההוא הם מצאו למעלה משלושים פרטים. זה מראה כמה עוד עלינו לחקור ולגלות, וכמה חשובים השמות העבריים כדי לגרום לקהילה להיות שותפה למחקר.

משפחה נוספת בסדרת העקרבים היא משפחת העב־יִדִים, משפחת עקרבים בעלי צבתות עבות מאוד. עד לפני שלוש־ארבע שנים היו ידועים בישראל שני מינים: עב־יִד צהוב, שנמצא מאזור ים המלח והנגב המערבי דרומה, ועב־יִד שחום, שנמצא מאזור ים המלח והנגב המערבי צפונה. לארץ הגיע חוקר לחקור את עקרבי הארץ ומצא עוד שני מינים ברמת הגולן. מה שמעניין הוא שבאוכלוסיות שני המינים יש גם פרטים צהובים וגם פרטים שחומים. השמות העבריים שהענקנו להם הם עב־יִד עוג ועב־יִד הבשן. עב־יִד עוג כשמו כן הוא – הוא ענק.

י' אליצור: האם נכון שעקרבים שחורים מסוכנים פחות מאלה הצהובים?

א' גביש־רגב: לא נכון. הסימן החשוב בארץ הוא עובי הצבתות. לרוב עקרבים בעלי צבתות עבות, כמו ארבעת מיני העב־יִדִים ועקרב אחר בשם נבו יריחו, מסוכנים פחות. עוקץ העקרבים איננו מכון בדרך כלל נגד האדם אלא נגד אויביהם ונגד טרפם. צבתות עבות וחזקות מעידות שהם מסתמכים בעיקר על הצבתות ופחות על הארס. הארס הוא תוצר חלבוני; יקר להשתמש בו. אם אפשר לא לבזבז אותו, עדיף להשתמש באמצעים אחרים. לעומת זאת במשפחת העקצניים הצבתות דקות יחסית.

סדרה נוספת של עכבישנים, שממנה יש בארץ רק שני מינים מתוך 220 מינים הידועים בעולם, היא סדרת העק־בִּישָׁאִים. המין האחד הוא עק־בִּישָׁאִים ים־תִּכּוּנִי, והוא מוכר מישראל, מטורקיה, מיוון וממצרים. לפני כמה שנים נתגלה בארץ מין עק־בִּישָׁאִים חדש למדע – עק־בִּישָׁאִים שעניו מנוונות. קראנו לו עק־בִּישָׁאִים עיוור. זה יצור יפהפה. לנקבות יש כיס, ובו נשמרות הביצים. כשהעוברים מוכנים הם יוצאים ומטפסים על גב אימם. במינים בישראל לא ידועים זכרים; הרבייה היא רביית בתולים, הנקבה יוצרת צאצאים ללא מפגש עם זכרים.

סדרה נוספת היא סדרת הע־כִּיסוּמָאִים – עכבישים חסרי עיניים. לפני כחצי שנה מצאנו מין חדש – עכביסומא מערות. דבר הימצאו עוד לא פורסם.

אסיים בסדרת יצורים קטנים מאוד, סדרת הר־גִּלְבִּישָׁאִים. בסדרה זו משפחת קִטְן־רִגְלִיִים. במשך עשרות שנים היה ידוע בישראל רק מין אחד: קִטְן־רִגְלִי יְהוּדָה, שנמצא ב־1949 באזור תל אביב. כמו במקרים הקודמים, מחקר המערות מניב מינים חדשים למדע, ובערק א־נְעֵסָאנָה ('המערה המנומנמת'), בתפר בין צפון מדבר יהודה לשומרון, נמצא מין עיוור קרוב ביותר לקִטְן־רִגְלִי יְהוּדָה. השם שקיבל הוא קִטְן־רִגְלִי מְנוּמָנִם – גם משום שבערבית נְעֵסָאן הוא 'מנומנם' (אף שככל הנראה המערה נקראת נְעֵסָאנָה על שם משפחה שגרה בכפר הסמוך למערה), וגם משום שקִטְן־רִגְלִי הזה הולך לאט, וכשמוציאים אותו מהמערה הוא נראה מנומנם מעט.

מ' בר-אשר: תודה רבה לשניכם על דבריכם והסבירכם ותודה לוועדה כולה. המשיכו בפועלכם במתן שמות עבריים לרמשים האלה. לא נותר לנו אלא לאשר את הרשימה בהצבעה.

פה אחד אושרה רשימת שמות העכבישנים.

ג. מינוח: מחל

בישיבת ועדת המינוח המרכזית ביום כ' באדר א' תשע"ט, 25 בפברואר 2019, הוחלט: מחל – עֶפְרָא, זִבְאָר (בערבית), נוזל שמנוני שנשאר לאחר הפקת השמן מן הזיתים.

רקע

לפני כמה שנים פנה אלינו יוחנן אורון, פעיל לשימור נחל אלכסנדר. לדבריו נחוצה מילה לציון פסולת שמנונית הנותרת מעיבוד זיתים. פסולת זו מעיבוד זיתים לשמן באזור השומרון זורמת אל נחלי השרון.

יואל אליצור, חבר ועדת המינוח, ערך את הבירור שלהלן, ועל סמך בירור זה החליטה ועדת המינוח המרכזית להמליץ להשתמש במילה 'מוחל' לציון הנוזל המדובר.

דברי יואל אליצור:

נוסף על הידע האישי שלי מהשטח בשנים השלוות יחסית שלפני האנתיפאדות וההסכמים למיניהם, עיינתי במקורות חז"ל ובשתי העבודות החשובות בעניין בית הבד שכתבו ענקים בידע ובשליטה בחומר – גוסטב דאלמאן (*Arbeit und Sitte in Palästina*, כרך 4) ועמנואל לעף (*Die Flora der Juden*, כרך 1.1). לפי דאלמאן הערבים קוראים זִבְאָר (zibār) לנוזל המר היוצא מן הזיתים לאחר שהשחירו בשעה שמששים אותם להמלחה או לפני הכנסתם לבית הבד, וְעֶפְרָא (ʿakar) או עֶפְאָרָה (ʿikāra) לנוזל הסמיך הנשאר תחת השמן לאחר הסחיטה. עֶפְרָא הוא גם שמו של תירוש ענבים סמיך שעושים ממנו דבש (דָּבָס). שמן עכור המעורב בנוזל המימי הפגום הוא זֵית עֶפְרָא (zēt ʿakir).

את הכינוי זִבְאָר לנוזל השחור הנשאר לאחר ההפרדה שמעתי בפירוש פעמים רבות. בעת החדשה פְּמוֹתוֹ גדולה בהרבה מבעבר מפני השימוש במים זורמים לניקיון בבית הבד. נוזל זה מוזרם לוואדיות ומעלה ריח שמנוני עז בכל האזור. נוסף על כך היו ממלאים ממנו חביות ומשרים בתוכם את הסלים השטוחים שבהם אוספים את הזיתים הטחונים להכבדה כדי שילעו חומר זה ולא את השמן היקר. במילונים הערביים שמן לא נקי לפני ההפרדה הוא עֶפְרָא (عَفْرَا).

בעברית: לפי בדיקה (לא מלאה) במקורות חז"ל הצורה מוחל היא הנפוצה (בדרך כלל זו הגרסה בכ"י קאופמן, פרמה ב, כ"י לו, חצי מההיקריות בפרמה א, מלאכת שלמה) אבל יש גם עדויות טובות למוחל (חצי מהעדויות בפרמה א, פעמיים לפחות בכ"י לו, גיליון בפרמה ב, ירושלמי תרומות פי"א כ"ל). בבבלי שבת קמד ע"ב נוסח הדפוס מוחל אבל בפירוש רבנו חננאל שם מוחל. הערוך מצטט את ר"ח מילה במילה (כדרכו בלא הזכרת המקור אבל אצלו מוחל).

ניסיונות אטימולוגיים: מלשון "סְבֵאָדָּ מְהוּל בְּמִים"; השוואה לערבית מְהַל (مُهَل) 'מתכת שהותכה והפכה לנוזל'; השוואה ליוונית מאוחרת μούχλα (אינה במילון ליוונית קלסית) שאותה מקשר לעף גם 'מוגלא' בארמית בבליית ובסורית.

במשנה טהרות ט, ב-ג מבואר שיש מוחל היוצא מן הזיתים לאחר שגמרו למסוק אותם ויש מוחל היוצא מן הזיתים הסחוטים לאחר שנגמרה מלאכתן (ויש בו יותר צחצוחי שמן). בדומה לכך בבבלי שבת קמד ע"ב שלושה מיני מוחל (כמו שכתב רש"י שם ור' שמשון משאנץ למשנה מכשירין ו, ה), אך יש לציין שהנוזל הראשוני היוצא מן הזיתים נקרא בדרך כלל שרף (משנה מעשרות ד, א; תוספתא עוקצין ג, ד; מנחות ט, ב) או מי זיתים (תוספתא ע"ז ח, ג; מקוואות ה, ט).

לסיכום נראה לי שהכינוי מוֹחַל לנוזל האדום-שחור השמנוני הנותר לאחר גמר מלאכת בית הברד והפרדת השמן ונקרא בערבית עֶכְר או זֶבֶאר הוא מוצלח. כפי הנראה המילה לא קיימת עדיין בעברית החדשה במשמעות אחרת.

* * *

בדיון בישיבת ועדת המינוח צוין שהמילה מוהל משמשת היום לציין נוזל הפרי, ובמילון למונחי ביולוגיה אף נקבע מוהל התא כנגד cell sap. לעומת זאת המילה מוחל כאמור אינה משמשת כיום כלל.

ר' גדיש: כפי שאתם יכולים לקרוא בדברים שנשלחו לכם, ההצעה היא לגאול מכתבי היד את המילה מוֹחַל, המוכרת לנו יותר בצורתה מוֹחֵל. כך נשמח מאוד בשם עברי את הסובלים מהפסולת הזאת ומכנים אותה בגרסאות שונות ומשונות של השם הערבי. הצורה מוֹחֵל משמשת בעברית החדשה וגם אצלנו במינוח, וההצעה היא לנצל את הצורה שלא הגיעה עד הלום. יואל אליצור, תרצה להוסיף דבר מה?

י' אליצור: כל מה שהיה לי לומר כתוב לפניכם. שוטטתי בעבר לא מעט בוואדיות השומרון והשימוש במילה זֶבֶאר רווח שם מאוד בחודשי מרחשוון וכסלו. מוֹחַל היא המילה אצל חז"ל גם לחומר שיוצא מהזיתים בשלב מוקדם יותר וגם למה שנשאר אחרי עבודת בית הברד וההפרדה בין הנוזל המימי והשמנוני. ברוב עדי הנוסח המילה היא מוחל, אבל גם למוֹחֵל עדויות קדומות. אני מציע מוחל.

א' חזן: דומני שבפרקי מקוואות הגרסה בדפוסים היא מוֹחֵל.

מ' בר-אשר: נדמה לי שבכתב יד פריז הגרסה היא מְהַל, אבל כשהוא עָד לכדו, אין לסמוך עליו.

הצבעה

בעד מוחל – פה אחד

הוחלט: מוֹחֵל (פסולת נוזלית שמנונית מעיבוד זיתים).

ד. מילים בשימוש כללי

הודעת הוועדה למילים בשימוש כללי

1. האַדְרַת מִימְנוּיּוֹת (upskilling)
2. עלוי סמכות (escalation)
3. מְשֻׁחָק (gamification)

רקע

1. האַדְרַת מִימְנוּיּוֹת (upskilling)
 upskilling הוא מונח המשמש בתחומים של תרבות ארגונית ושוק העבודה המתפתח, ועניינו בפיתוח ושיפור של כישורי העובד בתחום עבודתו (הקניית מיומנויות נוספות לעובד). מונחים שכבר אושרו באקדמיה בתחום הארגונים (בתוך המילון למונחי סוציולוגיה תשע"ו, 2015) הם: יתור מִימְנוּיּוֹת (deskilling) והכְּשָׁרָה מְחֻדָּשׁ (reskilling).
 בדיקה במרשתת העלתה כי חלופות עבריות שונות משמשות תמורת המונח הלועזי, ובהן שדרוג כישורים, שדרוג מיומנויות, העלאת כישורים, שיפור כישורים ושדרוג הכשרה. ד"ר דבורה קלקין-פישמן, יו"ר הוועדה למונחי סוציולוגיה, הציעה את הצירוף האַדְרַת מִימְנוּיּוֹת. חברי הוועדה התלבטו בין שְׁדְרוּג מִימְנוּיּוֹת, האַדְרַת מִימְנוּיּוֹת והעֲצֻמַת מִימְנוּיּוֹת. לבסוף נבחר הצירוף האַדְרַת מִימְנוּיּוֹת.

2. עלוי סמכות (escalation)
 המונח אסקלציה משמש בעולם העסקי לציון 'העברת הסמכות לקבלת החלטה לדרג בכיר יותר'. המונח נפוץ בעיקר בארגונים גדולים כמו בנקים, העוסקים רבות בשאלת חלוקה פנים-ארגונית של סמכויות. עוד בבנקים משמש לעיתים צמד המילים מנגנון אסקלציה – מנגנון המגדיר את התנאים שבהם מעבירים את זכות ההחלטה לדרג בכיר יותר'. אסקלציה ומנגנון אסקלציה משמשים במשמעות זו גם בתחום הניהול הארגוני הכללי (לאו דווקא בבנקים), ולעיתים משמש גם הצירוף אסקלציה ניהולית – 'העברת נושא בעייתית לטיפולו של גורם בכיר יותר'.

אסקלציה במשמעות "הסלמה", "החמרה": על פי מילון אוקספורד, המונח escalation נוצר מגזירה לאחר משם העצם escalator (דְרָגָנוּעַ, מְדְרָגוֹת נְעוֹת). משם זה נשאלה המשמעות של גדילה או התפתחות בשלבים והתקבעה בעיקר במשמעות שלילית – החמרה, החרפה. בציבור רווח תרגום השאילה הַסְלָמָה. תרגום זה מובא גם במילוני עברית עכשוויים כמו אבן-שושן ורב-מילים המקוון. המונח אינו מופיע במונחי האקדמיה, וב"חלופון" (יישומון החלופות העבריות של האקדמיה) מוצעת החלופה העברית הַמְמָרָה.

חברי הוועדה דנו בשתי חלופות אפשריות – עלוי סמכות והַסְלָמַת סמכות. ההצעה 'הסלמת סמכות' נשענת על החזרתה של 'הסלמה' למשמעות של 'עלייה בשלבים', לאו דווקא בהקשר שלילי.

3. מְשֻׁחָק (gamification)

gamification הוא יישום מאפיינים מעולם המשחקים (כמו צבירת נקודות, תחרות, חוקים) בתחומי פעילות שאין להם אופי משחקי מובהק, כגון תוכניות לימודים, ניהול מיזמים

עסקיים ונהיגה בטוחה. בציבור כבר משמשת חלופה עברית למונח זה – מְשֻׁחָק (מלכה זמלי ציינה כי היא הציעה את המונח במשמעותו זו כבר לפני כעשר שנים). חברי הוועדה הסכימו כי החלופה העברית המהלכת מתאימה, ואין טעם לנסות ולחדש חלופה אחרת.

מ' בר-אשר: את שלוש הצעות הוועדה למילים בשימוש כללי תציג המזכירה החדשה של הוועדה ויקי טפליצקי בן-סעדון.

ו' טפליצקי בן-סעדון: לפניכם שלוש הצעות לחלופות עבריות למילים אנגליות. הבקשה לחלופות עבריות הגיעה מן הציבור, והוועדה נענתה. ל-*upskilling*, מושג מתחום התרבות הארגונית, מציעה הוועדה את הצעת דבורה קלקין-פישמן, שהייתה יושבת ראש הוועדה למונחי הסוציולוגיה, האדרת **מיומנויות**. גם אפשרויות אחרות נידונו, ובהן **שדרוג מיומנויות**, שעלתה מן המרשתת, והעצמת **מיומנויות**.

מ' איזקסון: מה היתרון של האדרת **מיומנויות**?

ו' טפליצקי בן-סעדון: המילה האדרה גם יפה וגם מתאימה. יש בהאדרה לא רק העצמה אלא גם הוספה.

למילה **אסקלציה** בדרך כלל משמעות שלילית של החמרה או החרפה, אבל מתברר שבתחום הניהול והעברת סמכות לגורם בכיר חוזרת **אסקלציה** לדימוי של מדרגות. כך בעיקר בארגונים גדולים כמו בנקים ובחברות שקשורות בתרבות ארגונית, כמו חברות כוח אדם. משתי ההצעות שהגיעו לקו הגמר – **עילוי סמכות והסלמת סמכות** – העדיפה הוועדה את **עילוי סמכות** אם כי יש אמת בטענה שה**סלמה** – הקשורה מתחילתה ב**סולם** – אינה חייבת להיות שלילית.

מ' בר-אשר: אבל היא מוכרת בציבור רק כמושג שלילי.

ו' טפליצקי בן-סעדון: נכון, אבל אצלנו עדיין לא. אך זאת הסיבה שבגללה הועדפה ההצעה **עילוי סמכות**.

בישיבה הקודמת נקבעו **משחקן ומשחקנות** ל-*gamer* ול-*gaming*. בעקבותיהם גילינו שכבר משמשת המילה **מְשֻׁחָק** ל-*gamification* 'יישום מאפיינים מעולם המשחק בתחומים אחרים', ואנו סבורים שיש לקבלה.

מ' בר-אשר: מה היקף השימוש ב**משחקן**?

ו' טפליצקי בן-סעדון: רב. אפשר גם למוצאו במילון רב-מילים המקוון.

א' חזן: אני חושש במקצת שהגיית המילה האדרה, שבה אל"ף אחרי ה"א, אינה פשוטה. על כן אני מעדיף תחתיה את **שדרוג**.

א' ממזן: האדרה כמזה **כהאנשה**.

מ' בר-אשר: בלכול בין ה"א ואל"ף או קשיים בהגייתן אינם שיקולים שהאקדמיה צריכה להביא בחשבון.

ר' גדיש: המילה שדרוג ממיתה את כל החלופות האפשריות שהיו לעברית לפנייה. אין צורך באקדמיה כדי להחליט דווקא עליה. לדעתי יפה שהאקדמיה תגאל מילים זנוחות ותזכיר לדוברי העברית את המגוון שבה.

מ' איזקסון: גם אני מעדיף את ההצעה שדרוג; היא נראית לי המדויקת ביותר. להאדרה יש היבט כמעט מיסטי. היא עוצמתית מדי בהקשר של מיומנויות.

ש' קוגוט: בעיקרון צריך לדעתי להשתדל למעט במונחים, לצמצם במילים. אם המושג השני הוא עילוי סמכות, יכול גם הראשון להיות עילוי מיומנויות.

מ' בר-אשר: אם אין עוד דוברים, אני מציע שנעבור להצבעה. ל-upskilling הועלו למעשה ארבע הצעות: האדרת מיומנויות, שדרוג מיומנויות, העצמת מיומנויות וכעת עילוי מיומנויות. תחילה נצביע על ארבעתן, ואחר כך על שתי ההצעות המובילות. בהצבעה הראשונה אפשר להצביע על יותר מאפשרות אחת.

הצבעה

בעד האדרת מיומנויות – 8

בעד העצמת מיומנויות – 3

בעד שדרוג מיומנויות – 7

בעד עילוי מיומנויות – 3

[הועמדו להצבעה נוספת שתי האפשרויות שזכו לקולות הרבים ביותר:]

בעד האדרת מיומנויות – 10

בעד שדרוג מיומנויות – 6

הוחלט: האדרת מיומנויות (upskilling).

מ' בר-אשר: גם אם האקדמיה לא החליטה על כך מעולם, איך נוכל להציע הסלמת סמכות כשלא ציבור ברור שהסלמה היא החמרה?

י' אליצור: המילה escalation משמשת לשני עניינים שונים לגמרי: גם הידרדרות והחמרה וגם העברת הסמכות לקבלת החלטה לדרג בכיר יותר. למשמעות השנייה אני מציע לקבל את ההצעה הפשוטה עילוי סמכות. למשמעות הראשונה אני מציע שהאקדמיה תיישר קו עם הציבור ותקבל את המילה השגורה הסלמה.

מ' בר-אשר: אפשר להציע את זה לוועדה למילים בשימוש כללי, אבל היום זה לא עומד לדיון.

א' שמירמן: לצליל של המילה הסלמה יש דמיון לצליל המילה escalation. כך שיש לה יתרון כלשהו.

ט' שטראוס שרברין: escalation באנגלית אינה הידרדרות אלא עלייה בדרגה, גם כשמדובר בהחמרה, וכדאי לחשוב על הוספת המילה דרגה, למשל עילוי דרגה. אולם צריך לחשוב על דבר נוסף: באנגלית לצד escalation משמש הפועל to escalate במובן 'להעביר למישהו בדרג גבוה יותר'. אם תקבל החלופה עילוי סמכות, מה יהיה הפועל העברי – לעלות?

ו' טפליצקי בן-סערון: לא נשאלנו על הפועל. השאלה הייתה מאוד ספציפית לפי מה שמשמש בעברית.

ר' גדיש: בעברית יש עילוי בתחומים שונים, כמו תעופה, או חוק העילוי של ארכימדס.

ש' אליצור: אם טבעי יותר הפועל בהפעיל, אפשר לקבוע העלאת סמכות במקום עילוי סמכות.

ח' כהן: במקרים רבים הפועל ושם הפעולה אינם באותו בניין. אין בזה קושי.

הצבעה

בעד עילוי סמכות – 11

נגד – 0

נמנעים – 2

הוחלט: עילוי סמכות (escalation); העברה של עניין לטיפולו של דרג בכיר יותר במדרג ארגוני).

הצבעה

בעד משחוק – פה אחד

הוחלט: משחוק (gamification).

מ' בר-אשר: אני נועל בזה את הישיבה ומזמין את החברים להישאר לטקס הענקת פרס רמון.